

Konstantinos Tzivós, Řecká emigrace v Československu /1948 - 1968/. Od jednoho rozštěpení k druhému, Praha 2011 /Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Institut mezinárodních studií/, 274 str.

Vedoucí disertační práce: PhDr Miroslav Tejchman DrSc

Druhá světová válka měla za následek velký pohyb obyvatelstva, který souvisel jednak se změnami státních hranic, později pak i s poválečnou hospodářskou a konečně i spolešenskou situací v řadě zemí. Určitou zvláštnost zde tvoří politická emigrace z Řecka jednak pro její úzkou souvislost s občanskou válkou v Řecku, s jejím spojením s tzv. lidovědemokratickými státy a se Sovětským svazem a s Komunistickou stranou Řecka a na druhé straně s vývojem politické situace v poválečné Evropě, která vedla k studené válce mezi dvěma bloky oddelenými železnou oponou, k titosmu v Jugoslávii, k odmítnutí Stalinova kultu osobnosti v SSSR a pokud se týče Československa k pražskému jaru s následnou sovětskou okupací a konečně k změně režimu v r. 1989. Následkem počátku téhoto událostí se příchod řeckých uprchlíků uskutečnil velmi krátce po únorových událostech v Československu a byl zpočátku pokud se týče dětí realizován pod zastřešením Čsl. červeného kříže, připoměně aktivitou dr Vieweghové z Ministerstva informací pod hlavičkou Společnosti přátel antické kultury /SPAK/, v jejímž výboru se např. vedle jmen některých klas. filologů /prof. Dobiáš/ objevuje i jméno dr. R. Vackové vězněné v l. 1953-1945 nacisty a odsouzené r. 1951 k 22letému žaláři údajně kvůli dopravování ilegální korespondence do Vatikánu.

Autor předložené práce věnuje pozornost především politickým okolnostem a důvodům emigrace na základě primárních archivních

příamenů a organizaci i života řeckých uprchlíků v Československu.

V první části práce se zabývá řeckým odbojem za 2. světové války, kdy bylo Řecko obsazeno třemi mocnostmi, Německem, Bulharskem, jemuž Německo slíbilo část Thrákie, egejské Makedonie s přístavem Soluň, a Itálií na západě. K odchodu účastníků občanské války a zejména k odvedení dětí z války postižených oblastí došlo v r. 1948. 27. dubna 1948 přijel první vlak se 746 dětmi do Mikulova. 60. výročí bylo vzpomenuto brněnskou společností Hellenika v r. 2008, kdy makedonská organizace řeckých emigrantů tehdy už od ní oddělená umístila na Obecním úřadu známou tabuli s nápisem Na památku makedonských řeckých dětí --. Přijetí počtu utečenců v jednotlivých lidově demokratických státech bylo dohodnuto mezi KS Řecka a KS Sovětského svazu, Československo tehdy přijalo po Sovětském svazu /17.000 utečenců. zvl. mužů/ největší počet, a to zvláště dětí /12.000/. Zde si kládu otázku, zda tomu bylo tak proto, že v ČSR byla tehdy ve východním bloku poměrně nejlepší hospodářská situace. Ovšem na str. 48 je uvedeno, že do ČSR přišla třetí největší skupina dětí po Bulharsku a Rumunsku /zde hráala roli blízkost Řecka/. Jako příklady existují bych zde neuváděla Ad. Koraise kterého poslal jeho otec z obchodních důvodů do Holandska, po několika letech se vrátil do Smyrny a až po dalších několika letech odjel do Francie, aby tu studoval lékařství, protože lékařů si pří Turci váží. Po smrti rodičů a po změně režimu ve Francii se rozhodl tam zůstat - řekli bychom jako metanastis. Karla Havlíčka zde už vůbec nelze uvést, protože byl zatčen a internován v Brixenu v Tyrolsku.

Z našeho hlediska je zajímavé, že se u těchto utečenců udržuje silné vlastenectví, národní vědomí i jazyk. Snad to souvisí i s tím, že i v Řecku je silnější povědomí rodáků z téhož kraje nebo ostrova ap. a dále i s okolností, že z asi 17 miliónu Řeků jich kol. 10 miliónů žije v Řecku a dnes už se uvádí 7 miliónů v zahraničí /podle nynějšího p. velvyslance mají Řekové po Židech nejpočetnější diasporu/.

Práce p. Tsivose vychází ze studia primárních archivních materiálů v Národním archívu v Praze, a to archívu UV KSČ, archívu Klementa Gottwalda a Archívu Antonína Novotného atd. Zajímalo by mne, zda zde jsou uloženy i archívy všech ostatních politických stran a zda je stanoven nějaký počet let, po němž tyto archívy mohou být zpřístupněny. Pokud je mi známo, když se dr Hradečný o tyto archívy na přelomu let 1989/90 zajímal v Ostravě /tj. o materiál KS Řecka/, bylo mu sděleno, že všechn materiál byl už odeslán do Řecka.

V krátkém přehledu řecké historie uvádí p. Tsivos i známou otázku začátku řeckých dějin a jejich souvislého průběhu od starověku do současnosti /Fallmerayer, Gibbon/. Podobně je chápán i souvislý vývoj řečtiny v Ústavu řeckého jazyka v Soluni, který nyní chápe studium řečtiny a řecké kultury jako "řecká studia" - "ellinikes spudes".

Na str. 33, ř.1 je nutno opravit větu "střety mezi ikonomachy a ikonoklasty" /to jsou totožné skupiny/ na "střety mezi ikonoduly a ikonomachy" /n. ikonoklasty/. Pokud se týče zélótů a jejich vzpoury ve 14. st. v Soluni, jedná se o ostré sociální rozbroje, teologický spor probíhal spíše mezi barlaamisty /racionalisty/ a palamisty /mystiky/, ti stáli v boji Jana Kantakuzena o trůn na jeho straně. Výrok "o sultánově turbanu a papežské mitře" se konkrétně přičítá Lukasovi Notarasovi.

Na str. 34 lze při zmínce o výměně makedonských křesťanů za

muslimy z Řecka /asi 1,5 mil. za 0,5 mil./ po r. 1922 uvést, že se na tuto výměnu obyvatelstva odvádávali naši politici v emigraci v Anglii, když uvažovali o ekonomických následcích odsunu tak velikého množství obyvatelstva.

Na str. 51 je pojednáno o Titově roztráce se Stalinem, která měla za následek i uzavření hranice mezi Jugoslávií a Řeckem a tím i znemožnění dodávky zbraní, potravin a přechodu účastníků občanské války do Jugoslávie. Zde je nutno připomenout, že pro Tita to byla i otázka jeho zahraniční politiky. Tito se tehdy chtěl postavit do čela států nezávislých jak na NATO tak na Varšavské dohodě a pomoc Řecka by tomu záměru bránila. Tento Titův čin nepochybně ztížil situaci řeckých bojovníků v občanské válce.

Na str. 67 a str. 260 je asi chyba ve francouzském titulu, má zde asi stát: *Héros national de Grèce*.

Na str. 95, 171 s., 173 - 172/ se autor dotýká národnostního problému mezi Řeckem a Makedonií. Je nutno si uvědomit, že Makedonie byla jedinou balkánskou oblastí /po Albánii/, která v průběhu středověké historie nevyřešila otázku své etnicity. Víme o silné makedonské říši ve starověku, známe Démostenovy Filipiky a Isokratovy odpovědi, ale nevíme, jakým jezykem tito Makedonci mluvili. Vychovatelem Alexandrovým byl Aristoteles, musel tedy Alexander s ním komunikovat řecky, a víme, že Alexander se stal řeckým národním hrdinou. Existovali nějací Prótomakedonci jako Prótobulhaři a poslo-
později další vlna
vanštílí území, jehož jméno přijelo? Nebo byla makedonština dialekt
blízký dórštině a Makedón známý dle této mož-
dělení Makedonie mezi Bulharsko, Srbsko a Řecko se stalo jablkem
svára mezi těmito balkánskými státy, navíc když Tito vytvořil
Federativní republiku Makedonie. Versailleské heslo "sebeurčení"
po 1. světové válce muselo tuto situaci jen zhoršit, což se týkalo
i Němců a Slováků v ČSR. Nevím, zde lze Zachariadisevi vytíkat

i to /str.96/, že prohlássil, ať Makedonci sami rozhodnou, zda v Řecku zůstanou nebo se osamostatní ?

Na str.150 a 152 se uvádí nízká jazyková úroveň vysílání pražského řeckého rozhlasu v r.1956-57 /po jeho odsouzení stalinismu/. V čem spočívala tato nízká úroveň, když tam pracovali Řekové?

Na str. 122 je uveden "Averof" jako ministr zahraničí. Řekové zpravidla píší "Averoff".

Na str. 145 se uvádí, že jem v SSSR a v ČSR měli řečtí emigranti vlastní komunistickou stranu a nemohli vstupovat do strany hostitelské země. Proč tomu tak bylo? /KKE ukončila v ČSSR činnost až v říjnu 1989/.

Na str. 147 se autor zmiňuje o tanečních a hudebních souborech a klade si otázku, kde tyto soubory sehnaly hudební nástroje a kroje. Pokud vím, tak kroje ženy šily. Od r. 1995 pak působilo Lyceum Řekyň v ČR v Brně a pořádalo semináře lidových tanců pod řeckým vedením /v. Sborníček Lyceum Řekyň v České republice v České republice, 2006/.

Na str. 154, ř.7!"vedení KKE a jejich učitelé až nevěřící jim dogmaticky předepisovali ..." Dogmatičnost se nespojuje jen s náboženstvím, ale s jakoukoli ideologií.

str. 160, ř.6: " jeden z českých badatelů, prof. A. Salač, se zúčastnil výkopů Francouzské archeologické školy v Malé Asii a na Samu" ř.2 zdola: obor vyprodukoval řadu filologů... i z dalších zemí emigrace - počet studentů byl poměrně nízký. Z Češek to byly jen 2 posluchačky, z další země jen 5 nebo 6 Řeků z Rumunska, ale z nich jen jedna ukončila studium, když po normalizaci přijela do Prahy kvůli závěrečné zkoušce.

str. 161, ř.4-5 - Pokud se týče překladů z novořečtiny, existovala v rámci emigrace komise pro překlady, jejímž členem byl také dr Papas a L. Papadopoulos. Tato komise měla vybírat díla hlavně levicově

zaměřená /D. Papas přeložil Fučíkovu Reportáž psanou na oprátce/. Zápis z jednoho počátečního zasedání nalezl dr Hradečný na FFUK v Praze v Papasově pozůstalosti /přeloženy byly knihy Dukas, Za-jatcův příběh; Kotzias, Zakouřené nebe; Lundemis, Mraky nad Vodemou, Varnalis, Pravdivá obrama Sókratova. Diktátoři/. Pak se ujalo vy-dávání překladů nakl. Odeon, pracoval pro ně L. Papadopoulos s čes-kou manželkou. L. Bubaris, Al. Büchlerová - v rámci Festivalu spis-ovatelů, B. Protopapasová s R. Friesovou atd. Později bylo vydává-ní překladů zajištěno i kulturní dohodou /srv. str.206,p.479/.

Odeon tehdy pravidelně navštěvovali zástupci spíše levicových spisovatelských spolků /I. Simopoulos, N. Marangos/.

str.162 - Do literárních děl Řeků se vzpomínkami na dětství a mládí v Čechách doporučují přidat K. Dima, I mikri pringipes tu sympatos.

str.194, p. 450 se autor zmíňuje o filmu "Z" /= zi, žije/ K. Gavra-se. Promítání tohoto filmu se připravovalo i v ČSR, překlad pro dabing byl zadán, ale zastaven, protože hlavní herec, který hrál usmrceného Lambrakise, Yves Montand, hrál též Artura Londona ve fil-mu o pražských procesech "Doznání".

na str. 241 se mluví o 17. listopadu - nešlo o výročí sametové revo-luce, ale o výročí odporu studentů proti německé okupaci v r. 1939. V Řecku podle tohoto odporu českých studentů povstali studenti na Polytechniu proti juntě.

na str. 244 se hovoří o důchodech vrátivším se řeckým emigrantům, kteří u nás pracovali, ve výši 24 miliónů USD. Pokud si vzpomínám měla být tato částka uhrazena ve formě dodávky zemědělských strojů.

Práce je účelně rozdělena vedle Úvodu do 5 kapitol. První pojednává o řecké občanské válce a o vzniku řecké emigrace v ČSR

druhá kapitola se zabývá politickým životem řecké emigrace v ČSR do doby pražského jara a destalinizace /1956-1957/, třetí kapitola jejím sociálním životem, čtvrtá kapitola je věnována citlivému tématu Slavomakedonců a konečně pátá kapitola vlivu pražského jara na řeckou emigraci.

Práci doprovází rozsáhlá bibliografie rozdělená na Archivní fondy /6 archívů/, na Sborníky dokumentů /4 položky/, Elektronické dokumenty /10 položek/, Denní tisk /český a řecký, 23 položek/, Autobiografie /9 položek/, použitou literaturu /158 položek/ a 6 tabulek.

Rozdělení práce na uvedených pět kapitol je logické, všechna použitá literatura a prameny jsou uvedeny v poznámkách, takže autor dostatečnou měrou dokládá na základě čeho došel k svým závěrům.

Práce obohacuje naši odbornou literaturu, týká se zajímavého a dosud ne plně prozkoumaného období našich dějin.

Z uvedených důvodů doporučuji práci p. K. Tsivose
k obhajobě.

dr R. Dostálová
univ., prof. PhDr R. Dostálová CSc

1/Dnes se lze k této otázce vyjádřit přesněji. R. 1998 byla při archeologických výkopech v Pelle nalezená olověná lamele z 1. pol. 4.st., jazyk zachovaného textu byl charakterizován jako dialekt nalézající se mezi sz. dialekty a siołštinou. S tímto výsledkem souhlasila většina badatelů/ podle REG 123, 2010, t.2/.